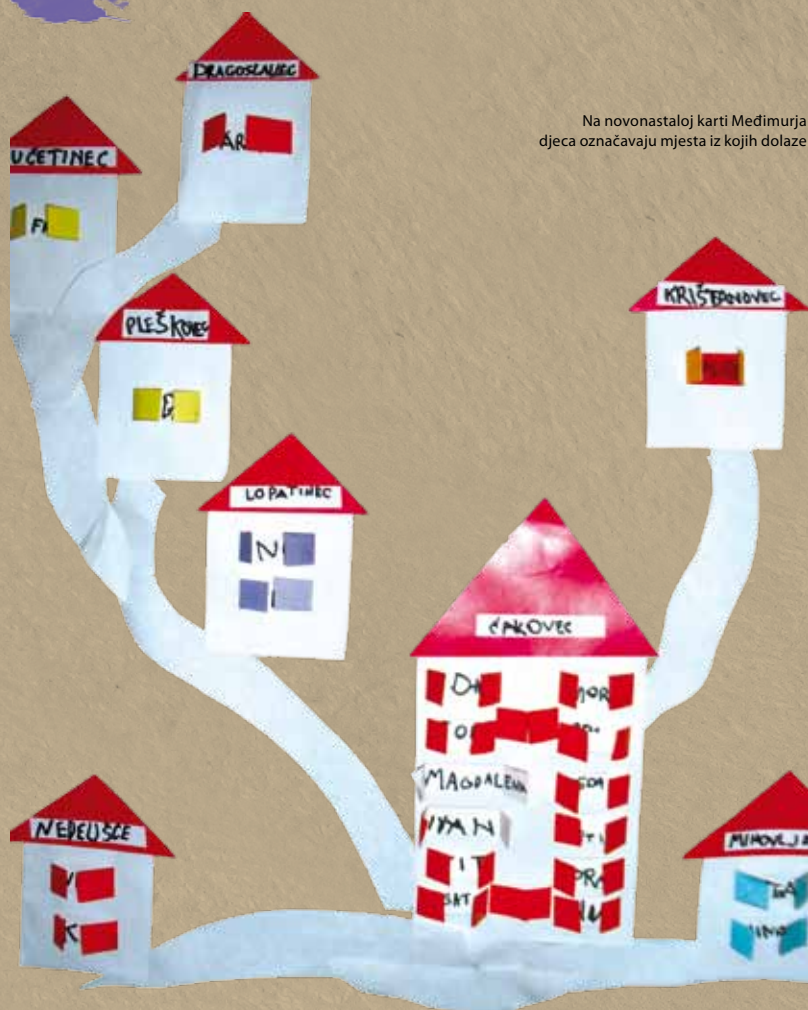

Prenošenje kultura povezivanjem

Matea Galinec, Tamara Vlahek, Blaženka Lozić, Marijana Novak,
Grozdana Goričanec, Paula Zuzel i Suzana Nemet, odgajateljice
Dječji vrtić Čakovec

Edukacijske politike Hrvatske i europskih zemalja uključuju novo odgojno-obrazovno područje – odgoj za razvoj, koji naglašava važnost poznavanja drugih i poštovanje različitosti (Miljević Riđički i sur., 2001.). Upravo je tom idejom osmišljen projekt 'WE!'.

Na novonastaloj karti Međimurja
djeca označavaju mjesta iz kojih dolaze

Skraćenica od termina 'We are Europe' odražava koncept projekta – mi kao zajednica različitih kultura, mi unutar Europe. Projekt je potaknut inicijativom obrazovnih stručnjaka Češke Republike sa svrhom pomoći odgajateljima ranog i predškolskog odgoja prilikom uključivanja djece različitih kultura u odgojno-obrazovne ustanove. Ideju su na Europskoj konferenciji OMEP-a u Nicosiji na Cipru 2011. godine podržale Norveška, Slovačka, Grčka, Poljska, Rusija i Hrvatska. Prvobitna zamisao o stvaranju svojevrsne baze dječje kulture koja bi bila dostupna za korištenje odgojno-obrazovnim stručnjacima, prerasla je u zajednički projekt kojem je cilj upoznavanje djece predškolske dobi s drugim kulturama i narodima. Osim primarnog, projekt ima i općenite ciljeve:

- poticanje razvoja djetetovog identiteta
- poticanje suradničkog ponašanja
- razvoj pozitivnih stavova i odnosa prema sebi i okolini
- poticanje razvoja kreativnosti u različitim oblicima izražavanja i stvaranja
- razvoj socijalnih i komunikacijskih vještina
- poticanje prosocijalnog ponašanja.

Ono čemu se u ovom projektu teži jest multikulturalnost, odnosno međusobno uvažavanje i poštivanje ljudi različitih kultura i zemalja, razmjena duhovnih i materijalnih dobara, poštivanje i prihvaćanje različitosti. Rad djece na ovom projektu proizlazi i iz temeljnog prava djeteta na identitet, podrijetlo, samoostvarenje uz poštovanje sebe,

Stari mlin na Muri

drugih i svijeta. (Konvencija o pravima djeteta, 1989.)

Kultura zajednice u kojoj živim

Predškolsko razdoblje je ključno razdoblje za razvoj djetetovog identiteta, razvoj samosvijesti, samopouzdanja, kao i odnosa prema sebi, drugima i svijetu. Vođeni ovom spoznajom stvaramo kontekst vrtića temeljen na kulturnoj baštini i ljudskim vrijednostima te njegovanju interkulturalnosti. Svaka je kulturna baština dijelom vezana uz određeni identitet. Tako smo odlučili njegovanjem hrvatske kulturne baštine osvježiti nacionalni identitet djece. Hrvatsku u projektu predstavlja područni odjel Cipelica Dječjeg vrtića Čakovec. U projektu sudjeluju četiri odgojne skupine, djeca u dobi od 3 do 7 godina, a započet je početkom pedagoške godine 2011./2012. Planiran je razvoj projekta u dvije faze. U prvoj fazi djeca predstavljaju vlastitu kulturu, kulturu zajednice u kojoj odrastaju kroz teme:

- Ljudi i slike
- Moda i životni stil
- Priče i mitovi

- Pjesme i plesovi
- Recepti i kultura prehrane
- Igre
- Umjetnost.

U drugoj fazi projekta djeca će se kroz iste teme upoznavati s kulturom drugih nacija – u početku s nacijama s kojima se susreću u vrtiću (Rusi, Ukrajinci, Albanci), a zatim i ostalih europskih nacija.

Razgovarajući s djecom o različitim pitanjima vezanim uz hrvatsku kulturu, zamijetili smo da djeca u početku svoj interes usmjeravaju na nacionalne simbole. Slušajući razgovore djece međusobno, dokumentirali smo neke zanimljive dječje komentare: *Hrvatska zastava je crvena bijela i plava. Na sebi ima crvene i bijele točkice i pikače. Na pikačima su crna kuna, koza, tri lava – jen spi, dva su budni. Jen je tužni, jen je sretni. Na pikačima je još mjesec, zvijezda i crte. Pikača ima pet.* (V. B.)

Nakon razgovora o različitim elementima hrvatske tradicionalne kulture, potičemo djecu na istraživanje i prikupljanje materijala o Hrvatskoj – o gradovima, moru, otocima i otočićima, rijekama. Motivirani time krenuli su u izradu vlastite karte Hrvatske na

kojoj su označavali mjesta koja su im poznata, gradove koje su posjetili, mjesta u kojima im žive bake i djedovi. Dječak J. B. putovao je u Rim avionom, a njegovo iskustvo je poslužilo kao poticaj za istraživanje o tome kako se sve može doći u Hrvatsku: avionom, brodom, autobusom, kamionom, vlakom. Izlet u Zagreb ostavio je na djecu veliki dojam koji je bio vidljiv u likovnom stvaralaštvu i komentarima, pa V. V. svoj crtež prati riječima: *U Zagrebu sam videl uspinjaču i konja koji je napravljen od željeza. J. B. iznosi svoj dojam: U Zagrebu ima tramvaja. Tramvaj je na žicu i spojen je na nju. I onak je na prugi. Na žici je zato da ima struju.* Ovim izletom djeci je približen prostorni identitet glavnog grada njihove domovine. Oni su dio svijeta, taj dio se zove Hrvatska, glavni grad Hrvatske je Zagreb, a oni žive u Čakovcu koji se nalazi u Međimurju.

Nakon posjeta glavnom gradu, odlučujemo se na istraživanje našeg neposrednog okruženja. Djeca donose u vrtić fotografije starog grada, karte Međimurja i razglednice, te fotografije pojedinih mjesta u Međimurju u kojima žive njihove obitelji, bake i djedovi.

Upoznavanje sa tradicionalnim zanatima

Djeca su uz pomoć roditelja i starijih ljudi u svojoj sredini donosila u vrtić zastarjelice te im pronalazila značenje, stvarajući na taj način škrinjicu starih riječi.

Na temelju ovih poticaja izražavaju se različitim likovnim sredstvima i tako nastaje karta Međimurja. Na njoj označavaju mjesta iz kojih dolaze. Većina djece živi u gradu Čakovcu, ali ipak nekolicina djece dolazi iz okolnih sela. Ova spoznaja potaknula je djecu da u međusobnoj komunikaciji jedni drugima približe život u gradu, odnosno život na selu. Život djece na selu nešto je drukčiji od života djece koja žive u gradu. Ljudi se na selu uglavnom bave uzgojem različitih kultura, stočarstvom, govedarstvom, proizvodnjom mlijeka, mliječnih prerađevina, voćarstvom, vinogradarstvom, košarstvom. Ovo iskustvo pridonosi bogatijem životnom iskustvu seoske djece. Razgovor o različitim životinjskim vrstama bio je sljedeći korak u projektu. U suradnji s roditeljima nastala je 'mala enciklopedija' domaćih i divljih životinja koje žive u Međimurju: mali međimurski

pas, međimurski konj, pas dalmatiner, kokoš Hrvatica, ali i one životinje koje nisu porijeklom iz našeg kraja, no unatoč tome žive kod nas.

Memorija mjesta

Djeca cijelog vrtića, zajedno sa svojim roditeljima i odgajateljima, družili su se uoči jesenske svečanosti na starom mlinu na Muri. Taj lokalitet je dio hrvatske tradicijske graditeljske baštine iz 1902. godine. Osim što su djeca vidjela kako izgleda i kako je nekad radio stari mlin, vidjela su i skelu koja prevozi ljude i vozila s jedne strane obale na drugu. Osim mlina na Muri posjetili smo i dvorac starog grada. U Čakovcu smo posjetili banku, poštu, željeznicu, ljekarnu, stari plac i školu. Učenici srednje škole djeci su pokazali kako se od gline izrađuju posude, vrčevi, tanjuri i kako se danas njeguju stari zanati. U odgoju za kulturne

vrijednosti i baštinu usmena predaja je nezamjenjiva. Uz naš je stari grad vezana legenda o zmaju koja se prenosi usmenom predajom, a nama ju je ispričala četverogodišnja djevojčica L. H.: *To je zmaj. On živi ispod dvorca u kojem su nekad živjeli vitezovi. Otišao je živjeti ispod dvorca jer mu se jako sviđalo.* Djevojčica D. S posjetila je dvorac pa nam je ispričala što se sve nalazi u njemu: *Tamo je muzej. Tamo su ljudi-lutke koji su nekad živjeli. To su lutke, ali se pokazuju da vidimo kak su ljudi nekad živjeli. U tom dvorcu ima jako puno historija i vitezova koji su čuvali taj dvorac zato da ne bi neki protivnici napali taj dvorac. Tam di su velike one rupe, dve, tam je nekad bila voda. Sad je više nema jer se valjda nekad osušila. Zmaj je jako jako dugački, do kraja grada. Ona jedna rupa, tam di je nekad davno bila voda, mu je jedno krilo, a ona druga rupa drugo krilo. Glava mu je ispod parka, a rep ispod kraja grada.*

Pripovijedajući priče koje su nam pričale naše bake, željeli smo djeci prenijeti vrijednosti hrvatske kulturne baštine. Kultura se temelji na simbolima (umjetnost, novac, znakovi, plesovi, nakit), a najvažniji simbolički

Iskustvenim učenjem djeca su imala prilike pripremati tradicionalna jela

aspekt kulture je jezik. Jezik nam između ostalog omogućuje da djeci usmenom predajom približimo i prenesimo kulturu prethodnih generacija... ili kulturu vlastite zemlje ili kulturu kao nasljeđe čovječanstva (Stojnović, Vidović 2012.). Djeca su kroz mnoge, priče, mitove, legende i usmenu predaju razmjenjivala iskustva o obilježavanju pojedinih svetkovina. U skladu s narodnim običajima i tradicijom, u suradnji s roditeljima obilježili smo jesensku svečanost, Valentinovo i fašnik. Naime, prepoznatljivost hrvatskog identiteta u kontekstu odgojno-obrazovne ustanove uglavnom je vidljiva povremeno, u vrijeme obilježavanja važnijih državnih ili crkvenih datuma. Ovim projektom nastojali smo hrvatsku kulturnu baštinu njegovati svakodnevno.

Ples i pjesma su oduvijek sastavni dio proslave blagdana, ali i svakodnevnih igre djece. Djeca u predškolskom razdoblju nesvjesno imaju vrlo važnu ulogu u očuvanju tradicijske kulture, jer je veliki dio običaja napuštenih u odrasloj dobi nastavio živjeti u dječjoj igri. Neke tradicijske igre djeca igraju svakodnevno, npr. *Vjetar*, *Trči maca*,

Pošto kume lonac, *Vuk i ovce*, *Igraj kolo u dvadeset i dva*, *Tu za repu, tu za len*. Osim tradicijskih igara djeca su plesala i međimurska kola i plesove koje su naučili u obiteljima ili u vrtiću: 'Klinček stoji pod oblokom', 'Došla sam vam japa dimo', 'Kriči tiček'. U kajkavsko narodno blago uvrstili smo i međimurske pjesme, od kojih su djeca pjevala 'Mamica su štrukle pekli', 'Međimurje malo', 'Međimurski lepi dečki'. Kako se mnoge igre, pjesmice, brojalice i šale prenose s koljena na koljeno, tako se prenosi i specifičan govor pojedinog kraja – dijalekt. Djeca su uz pomoć roditelja i starijih ljudi u svojoj sredini donosila u vrtić *zastarjelice* te im pronalazila značenje, stvarajući na taj način škrinjicu starih riječi, ali i riječi koje su karakteristične za naš kraj: *vulica* – ulica, *gorice* – vidnograd, *hiža* – kuća, *spominati* – razgovarati, *štenge* – stepenice, *tajer* – tanjur, *vanjkuš* – jastuk, *gustuvaje* – svadba. To nas je dovelo do istraživanja starih recepata i stare kuhinje. Iskustvenim učenjem djeca su imala prilike spremati zimnicu – pekla su zlevenku, klipice, pitu od jabuka, ftičke, kruščice, radila kompot, izrađivala turoše...

Mjesto odrastanja, kultura i lokalna zajednica u kojoj djeca odrastaju imaju najveću važnost i utjecaj na živote, učenje i razvoj identiteta djece. Istraživanja pokazuju koju važnost lokalna mjesta odrastanja mogu imati kao 'okidači sjećanja' i desetljećima kasnije, vadeći tu uspomenu iz goleme riznice naših sjećanja. (Cohen, 2011.) Ovi kulturni i komunikacijski krugovi koji se stvaraju u vrtiću preduvjeti su razumijevanja i prihvaćanja drugih kultura. Vjerujemo da ćemo njegovanjem interkulturalnosti djecu prirodno poučavati najvišim ljudskim vrijednostima, zajedničkim svim kulturama i religijama.

Literatura:

1. Cohen, B. (2011.): *Razumjeti sebe i druge: važnost mjesta odrastanja i vlastitog identiteta u multikulturalnom društvu*, Dijete, vrtić, obitelj, Pučko otvoreno učilište Korak po korak, Zagreb, br. 65, str. 2-5
2. Miljević-Ridički i sur. (2001.): *Odgoj za razvoj*. Zagreb: Alinea.
3. Semé Stojnović, I., Vidović, T. (2012.): *Djeca – čuvari djedovine*. Zagreb: Golden marketing.
4. http://www.unicef.hr/upload/file/300/150215/FILENAME/Konvencija_200_20pravima_20djeteta.pdf